

بررسی فرایند واجی تضعیف^۱ در چند گویش کویری در چهارچوب نظریهٔ بهینگی

بشیر جم*

استادیار دانشگاه شهرکرد

چکیده

تبدیل یک واج به آوایی که درجهٔ گرفتگی یا دیرش آن کم‌تر است، تضعیف^۲ نامیده می‌شود. این فرایند هنگامی رخ می‌دهد که یک واج در بافت میان‌واکه‌ای یا در جایگاه پایانهٔ هجا، قرار داشته باشد. در این مقاله، تضعیف واج‌های /d/، /t/، /p/ و /g/ و تبدیل آن‌ها به آوهای [d]، [t]، [p] و [g] در گویش سبزواری و تضعیف همخوان‌های لبی /b/، /v/ و /f/ و تبدیل آن‌ها به [w] که فرایند مشترکی در گویش‌های تربت حیدریه، سیستانی، زابلی، قابلی، بیرجندی و بسیاری از گویش‌های غیرکویری است، در چهارچوب نظریهٔ بهینگی مورد تحلیل قرار می‌گیرد. لازم به ذکر است که برخی از این موارد، حاصل تعامل فرایندهای تضعیف و همگونی است. تبیین دقیق فرایند تضعیف برای نظریه‌های قاعده‌بنیاد که صورت‌گرای محض هستند، چالش‌برانگیز است؛ ولی در نظریهٔ بهینگی محدودیت‌بنیاد، با توسل به واج‌شناسی نقش‌گرا، می‌توان این فرایند را تبیین کرد.

کلیدواژه فرایند تضعیف، فرایند همگونی، نظریهٔ بهینگی

---

* b-jam47@yahoo.com

1- lenition or weakening.